

Kommentar

Wake up-call til aftenskolen

Foto: Thomas Søndergaard

Steffen Hartje
Sekretariatschef
Fritid&Samfund

11.05.2016

Kommentar af [Steffen Hartje](#) - sekretariatschef i Fritid & Samfund

Kommentar: Aftenskoleområdet er under stigende pres i kommunerne, men har også et medansvar for den negative udvikling, skriver Fritid&Samfunds sekretariatschef, Steffen Hartje. Aftenskolerne må ryste det støvede image af sig og skabe en ny fortælling, hvis ikke de skal visne hen.

Siden VK-Regeringen i 2003 gennem en lovændring forringede vilkårene for at drive aftenskole, har området været i konstant tilbagegang. Lovændringen betød, at tilskuddet til lærer/lederløn blev nedsat fra at udgøre maksimalt 2/3 af udgiften til kun at måtte udgøre maksimalt 1/3 af samme for den almindelige aftenskoleundervisning.

Konsekvensen heraf har været, at de kommunale tilskud til området har været i frit fald lige siden, og at incitamentet til at starte nye skoler er blevet stærkt begrænset. Hvis tilskuddet til området vedbliver med at falde med samme hastighed, vil konsekvensen heraf være, at det kommunale tilskud vil nå så lavt et niveau, at der reelt er tale om en markedsførelse af området. En markedsførelse, der vil kunne betyde, at der vil være kommuner helt uden aftenskoler, og andre der kun har en meget begrænset aktivitet på området.

Det vil få som konsekvens, at aftenskoleområdets status som en stor folkelig fritidsaktivitet vil være en saga blot.

Det er imidlertid ikke for sent at vende udviklingen, fordi der stadig er mere end halv million danskere, der bruger aftenskolen, og nedgangen i aktiviteten ikke har været så stor som nedgangen i tilskuddet til området, men det kræver handling af alle, der kan se, hvor stor betydning aftenskolen har for de, der benytter sig af dens kurser foredrag m.v.

Det faldende tilskud er ikke det eneste problem, aftenskolerne står over for. En [undersøgelse](#) foretaget af Fritid&Samfund viser, at de også er udfordret af stadig mindre politisk bevågenhed både på landsplan og i kommunerne. Hvad der bl.a. kommer til udtryk ved, at aftenskoleområdet generelt er dårligt beskrevet i de kommunale folkeoplysnings- og fritidspolitikker.

Der mangler i hovedparten af beskrivelserne visioner om, hvordan kommunerne vil bidrage til, at området bliver udviklet, samt hvilke faciliteter der skal sættes til rådighed, for at aftenskolens læringsformer kan tilpasse de behov for uddannelse, som den voksne del af befolkningen har.

I modsætning til idrætsområdet virker det som om, at kommunalpolitikkerne ikke prioriterer den folkeoplysende voksenundervisning og i bedste fald kun ønsker at fastholde status quo for området. Det kommer i folkeoplysningspolitikkerne blandet andet til udtryk ved, at der

er meget få konkrete indsatsområdet og handleplaner, der vedrører aftenskoleområdet.

Behov for ny fortælling om aftenskolerne

Årsagen til den manglende politiske interesse er til dels selvforskyldt, fordi det ikke burde være svært at argumentere for vigtigheden af, at alle borgere får tilbud om at kunne lære noget nyt hele livet igennem set ud fra, at vi lever i et samfund, hvor livslang læring er en nødvendighed.

Desværre erfarer vi ofte i Fritid&Samfund, at området har et støvet image, der gør, at det mere forbindes med noget, der rækker tilbage i tiden frem for at være en del af fremtiden. Der er derfor et stort behov for, at områdets aktører forsøger at fortælle en ny historie om aftenskolen – gerne med et andet navn. En historie, der fortæller om alle de fortræffelige aktiviteter, der foregår hver dag over hele landet, samt tydeliggør, hvorfor vi også i fremtiden skal have en folkeoplysende voksenundervisning, der får offentlige tilskud for at sikre, at alle borgere har råd til at deltage, og som påpeger, hvilke velfærdsopgaver den kan bidrage til løsningen af.

Når en ny fortælling om aftenskolen skal formidles kræver det, at der etableres en god dialog med kommunalpolitikere, og der laves kommunalt lobbyarbejde, men området har i denne sammenhæng en udfordring ved, at antallet af skoler falder. Et fald, der har betydning, at der er færre ressourcer til at lave lobbyvirksomhed i forhold til kommunalbestyrelsen på trods af, at der er blevet flere store skoler, der generelt er mere effektive og agerer mere professionelt end små skoler. Derfor vil det i nogle kommuner være nødvendigt at finde samarbejdspartnere, der har samme behov for at blive mere synlige i forhold til de kommunale beslutningstagere. F.eks. de kulturelle foreninger.

Stigende konkurrence fra andre aktører

Foruden problemerne med de dalende tilskud, færre nye skoler og en dalende politisk opmærksomhed oplever området desuden, at de i stigende grad får konkurrence fra andre offentlige aktører bl.a. fra biblioteker og frivillighedscentre. Aktører, der laver undervisnings- og vejledningstilbud, der enten er helt gratis eller koster betydelig mindre end aftenskolens.

Bibliotekerne udsætter aftenskolerne for en stigende konkurrence i takt med, at de gamle biblioteksydelser bliver overflødiggjort af streaming-tjenester fra det kommercielle marked, og de derfor skal finde en ny identitet for at overleve. En af overlevelsesmulighederne er i højere grad at profilere deres betydning for befolkningens kompetenceudvikling, hvorved de i stigende grad bliver konkurrenter til aftenskolen.

Et andet område, der er begyndt at give aftenskolerne konkurrence, er frivilligt arbejde. Organiseret frivilligt arbejde er så småt et begyndt at brede sig til voksenundervisningen. Der går en logisk lige linje fra lektiehjælp til børn og unge, til at frivilligt arbejde også breder sig til andre former for læring herunder voksenlæring i bl.a. frivillighedscentre.

Det mest positive, man kan sige om aftenskolens nuværende situation, er, at der stadig er mange voksne, der deltager i aftenskolernes forskellige tilbud. Så selv om aktivitetsniveauet er faldende, er det stadig højt. Det er derfor stadig muligt at sikre aftenskolen overlevelse som en stor fritidsaktivitet, som sikrer, at alle voksne, uanset hvilken kommune de bor i, kan få et kvalificeret uddannelses- og aktivitetstilbud, men det kræver, at der bliver handlet nu både på kommunalt og nationalt niveau.

Set ud fra min optik er der to nærliggende udviklingsmuligheder, der i løbet af forholdsvis kort tid vil kunne ændre fortællingen om aftenskolen:

Udviklingsmulighed 1: Partnerskabsstrategien

Grundtanken i strategien er, at aftenskolerne arbejder målrettet på at få et andet image end det nuværende gennem udvikling af mange forskellige partnerskaber med de kommunale forvaltninger og institutioner. Et nyt image, hvor de ved at bidrage til løsningen af mange velfærdsopgaver bliver betragtet som velfærdsoperatører, man henvender sig til, når der skal

løses nye kommunale opgaver, hvor det vil være relevant at have eksterne partnere med fra det civile samfund.

Konkret kan det dreje sig om undervisningsopgaver på kommunale projekter og institutioner, debatarrangementer, kulturarrangementer, opgaver i forhold til specielle målgrupper m.v. Nogle af de store aftenskoler påtager sig allerede i dag mange af den slags opgaver, der typisk får støtte via en ekstern finansiering. Der vil i partnerskabsstrategien stadig være plads til, at skolerne har et stort udbud af traditionelle aftenskolekurser m.v., men de vil blive suppleret med et stort antal partnerskaber og samarbejdsprojekter med de kommunale forvaltninger og institutioner både inden for og uden for folkeoplysningsloven.

Den eneste ulempe ved gennemførelsen af partnerskabsstrategien kan være, at nogle af tilskuddene fra folkeoplysningsloven til aftenskoleområdet kan risikere at blive overført til nogle velfærdsopgaver, der traditionelt hører under andre forvaltninger. Det er derfor nødvendigt at være opmærksom på dette problem og finde en løsning, så disse opgaver ikke belaster folkeoplysningspuljen.

Udviklingsmulighed 2: Frivillighedsstrategien

Denne strategi har som målsætning at få frivilligt arbejde integreret i aftenskolerne for både at skabe flere ressourcer i den enkelte skole og for at udvikle nye aktiviteter, der varetages helt eller delvist af frivillig arbejdskraft. Hvor udviklingsmulighed 1. ikke kræver nævneværdige ændringer i aftenskolenes organisationsstruktur, vil frivillighedsstrategien have som mål at inddrage frivillige både i skolernes organisationsform og i udbuddet af aktiviteter.

I dag er en aftenskole typisk organiseret med en aflønnet leder og en bestyrelse, der arbejder gratis. Så aftenskolen har allerede i dag frivilligt arbejde som en del af organiseringen, men antallet kan udvides betydeligt til gavn for hele området. Frivillige kan både bidrage til at indgå i forskellige netværk, der kan have betydning for den pågældende skole, og i forbindelse med gennemførelsen af foredragsarrangementer, PR-virksomhed, vedligeholdelsesopgaver m.m. på samme måde, som man ser det i en traditionel frivillig forening. Det vil i første omgang kræve ekstra arbejde at tilpasse aftenskolen til at kunne rumme mere frivillig arbejdskraft, men det ekstra arbejde vil være en god investering i løbet af forholdsvis kort tid.

Næste udviklingsstrin i frivillighedsstrategien kan være også at bruge frivillige som studiekredsledere og instruktører og måske undervisere. I takt med at det frivillige arbejde vinder frem alle steder i samfundet og også bliver en større konkurrent i forhold til undervisningsopgaver, vil det være nærliggende for aftenskolerne at overveje, om de ikke selv skal bruge frivillige undervisere.

Gennem frivillighedsstrategien vil aftenskolerne kunne opnå flere gevinster: De vil få flere ressourcer til rådighed ved at få frivillige til at påtage sig arbejdsopgaver i den pågældende aftenskole. De vil kunne imødegå den konkurrence, der er fra de institutioner, der tilbyder gratis kurser og foredrag, ved at have tilbud, der om ikke er gratis, så dog er så billige, at de vil være konkurrencedygtige, og de vil få styrket deres renommé, når de bliver en del af frivillighedsdagsordenen i kommunerne.

Udfordringen ved at gennemføre dette udviklingsscenarium er at skabe en skole, hvor frivillige og lønnede undervisere indgår i et samspil, der tilgodeser begge gruppers behov.

Landsorganisationernes rolle

Landsorganisationer har en afgørende betydning, hvis det skal lykkes at fortælle en ny historie om aftenskolen, der kan give dem et mere nutidigt renommé. De har en vigtig opgave med at udvikle en ny fællesstrategi samt i forlængelse heraf at støtte de lokale skoler i det nødvendige kommunale lobbyarbejde.

Desuden bør Kulturministeren overtales til at lave en lovændring, der fjerner lovens krav om, at kommunerne maksimalt kan give 1/3 i tilskud til lærer- og lederløn. Det bør være op til kommunen selv at afgøre, om de vil give mere. Det er et anliggende, som statens ikke bør blande sig i.

Læs mere

Læs rapporten 'Aftenskolen i folkeoplysningspolitikken' [her](#)
og i [Vifos vidensbank](#).
Læs [Vifo.dk's omtale af undersøgelsen](#).

Kommentar

* påkrævet felt

Fornavn *

Efternavn *

Email *

Titel

Profession

Sted

Hvad er 5 gange 2?
Skriv resultat her *

Besked ^
v

Send

Retningslinjer:
Du er meget velkommen til at kommentere denne artikel. Vifo forbeholder sig dog ret til at afvise kommentarer, som ikke holder sig inden for emnet eller overskrider grænserne for god debattonen.